Bosgeesten

Een geestelijke verbinding met de natuur

‘In de ban van de bosgeest. Ontmoetingen met Panaike’ is een boek waarin de hoofdpersoon eigenlijk het oerwoud is. De natuur speelt een steeds grotere rol wereldwijd in de literatuur, omdat zij bedreigd wordt. Ook in het dichtbeboste Suriname is dat het geval. Ferrier geeft zelf aan dat alle gebeurtenissen die in dit verhaal zijn beschreven, echt zijn gebeurd. We moeten ons realiseren dat veel romans, de meeste eigenlijk, zijn voortgesproten uit autobiografische belevingen, die de schrijver zelf heeft meegemaakt. Toch kan daar prachtige, meeslepende literatuur uit voortkomen en daar spreekt dan ook de hand van de meester uit: niet het wát staat centraal; maar hóe er wordt verteld. Ferrier is dan ook het sterkst wanneer hij dialogen gebruikt, waarin de verschillende stemmen te horen zijn. Dit komt tot uiting in taal die doorspekt kan zijn met lyrische stijlfiguren, sprekende metaforen en een effectief synoniemengebruik, waardoor een storend gebrek aan dezelfde woorden in een zin wordt vermeden. Zelf ben ik een liefhebber van barok- taalgebruik, waarin tot in detail filmisch beschreven is, hoe iets er uitziet. Als lezer kun je het dan helemaal voor de geest halen. De Colombiaanse schrijver Márquez bijvoorbeeld was daar een meester in. En het hoort ook helemaal bij de tropen, waar alles overdreven is, groots, heet, meeslepend, dramatisch en groen. En macho.

Auteur Deryck Ferrier en uitgever Carlo Jadnanansing

Het werk in het bos was in de jaren 70 nog mannenwerk. Ferriers bureau, Ceswo, wordt door een Engels bedrijf ingehuurd -vanwege eerdere goede ervaringen - om onderzoekswerkzaamheden te verrichten voor toekomstige bosexploitatieplannen. Zes mannen, met elk hun eigen karaktertrekken, worden door het bureau geselecteerd om in het gebied ten westen van de lijn Witagron en de Raleighvallen in de Saramaccarivier het bos in kaart te brengen. Dit is een ingewikkelde, maar interessante procedure, een die ook het behoud van het bos voorstaat. Als er ten minste naar advies wordt geluisterd en de verhoudingen van de boomsoorten die mogen worden gekapt, worden meegenomen. Natuurlijk vormen deze zes mannen een hechte groep, anders red je het niet in het bos. Soms botsen de karakters, maar ze voeren samen het veldwerk uit. De natuur manifesteert zich overduidelijk in de vorm van dieren, die de mensen naar het leven kunnen staan, zoals de jaguar, of de slang. Vanwege de dodelijke bedreiging zal de mens deze dieren dan ook doden, als zij wordt aangevallen. Een van beide moet het onderspit delven. Dan grijpt de spirituele wereld in en blijken vernietigende handelingen niet nodig, want de bosgeest Panaike laat zowel mens als dier leven. Dat is dan ook de meest indringende thematiek van dit boek: op de wereld is er plaats voor iedereen, zolang de mens maar niet zijn allesoverheersende wil aan iedereen oplegt. De titel slaat dan ook niet slechts op de ontmoeting met de bosgeest, maar ook op de onbeschrijfbare band tussen mens en natuur.

Ferrier besteedt de tweede helft van het boek aan beschouwingen over zijn werkzaamheden, contacten met vertegenwoordigers van internationale bedrijven en de maatschappelijke beslommering van onze samenleving. Als de lezer bijvoorbeeld pagina 127 tot zich neemt, blijkt hoe weinig er veranderd is aan de situatie van rondhangende schoolverlaters en het gebrek aan voor hen passende arbeid. Ferrier blijkt verrassend actueel. Een bijzondere dimensie geeft de relatie tussen baas Ferrie en Loepie aan het boek. Hoewel er in het verleden zeker onenigheid tussen de twee was ontstaan, maakt Ferrie zijn in Suriname gedane belofte waar, dat Loepie eens het Zwitserse zakmes dat hij zo mooi vond, zou krijgen. Tijdens een ontmoeting in Arnhem (Nederland) kan Ferrie die belofte nakomen. Later tijdens een bijeenkomst met de groep werkers van het bosrooiproject in een Chinees restaurant, doet hij het verhaal van de ontmoeting uit de doeken. Met de mededeling dat Loepie, in Suriname een geboren bedelaar en boef, in Nederland een heel andere persoon lijkt geworden. De andere leden van de groep zien het mes als een teken van vriendschap, een verbindend object. Zoals Ferrier zelfs zegt: daarvoor hoeft geen bloedeed gezworen te worden. Het is een originele ingeving om dan een mes tot metafoor van verbondenheid te maken. Aan verschillende deelnemers van het project kan hij de band met een mes bezegelen, al is het postuum via een weduwe. Naast het bosavontuur geeft Ferrier inkijkjes in - met zijn eigen persoonlijke inzichten- de Surinaamse geschiedenis, vooral over marrons en inheemsen. Hij betrekt in zijn boek de onafhankelijkheid, de problemen die voor de vrouwen in het binnenland ontstonden tijdens de binnenlandse oorlog gepaard gaande met het wegtrekken van de mannen naar de goudvelden. Ook de acties van de Tucajana in het Saramaccagebied worden beschreven en daaraan gekoppeld de verdwijning van een van de groepsleden, Bernard.

Dit boek zal vele mensen aanspreken en zou gelezen moeten worden door iedereen die werkt in het binnenland. Een vertaling in het Portugees zou mooi zijn voor de Brazilianen in de goudvelden. Misschien denkt u: ja, maar deze mensen lezen zo weinig, en dat mag dan zo zijn. Maar ook luisterboeken zijn een mogelijkheid. Dit concept is nog niet zo lang geleden ingevoerd in Suriname (door Ismene Krishnadath) maar bestaat in andere landen al veel langer, denkt u bijvoorbeeld aan boeken voor blinden of slechtzienden. Ook onder de oudere generatie seniorenburgers: mensen die veel lazen toen ze nog geen bril nodig hadden. Alles wat nodig is, is een goede verteller met een mooie stem die het boek op boeiende wijze kan inspreken. Misschien kunnen hiervoor fondsen worden gevonden, of willen (bekende mensen) daar belangeloos aan meewerken. Het zou zeker een manier zijn om meer literatuur dichter bij de Surinaamse mens te krijgen. Een manier die goed aansluit bij de verhalen uit de orale verteltradities, die leven in Suriname en als rijpe manja’s uitgespreid lagen over het achtererf van de jonge Ferriertjes.

Deryck J.H. Ferrier is een Surinaamse landbouwkundige (Hogeschool Deventer) en socioloog. Hij is sinds 1971 algemeen directeur van het Centrum voor Economisch en Sociaalwetenschappelijk Onderzoek en is vooral bekend om zijn sociaalwetenschappelijke publicaties. Hij werd geboren in 1933 te Paramaribo en is nu 87 jaar. Hij is de oudste zoon van oud-gouverneur dr. Johan Ferrier en broer van de schrijvers Cynthia McLeod-Ferrier (diverse romans waarvan de meest bekende is ‘Hoe duur was de suiker’- 1987) en Leo Ferrier (‘Atman’ - 1968). Uit deze context blijkt wel dat het vertellen ze met de paplepel is ingegoten. ‘In de ban van de bosgeest’ is uitgegeven door het Carlo Jad fonds, een literatuurfonds ingesteld door notaris Jadnanansing. Dit is een mooi initiatief, want boeken publiceren in Nederland is voor de doorsnee-Surinamer onbetaalbaar geworden, en omgerekend in Surinaamse dollars ook een ondoenlijke onderneming voor lokale uitgeverijen. Deze situatie maakt leesbevordering in ons land nog moeilijker en dat is heel jammer. We moeten dus zoeken naar alternatieve activiteiten. Wellicht is de geest van Panaike ons hierin gunstig gezind.

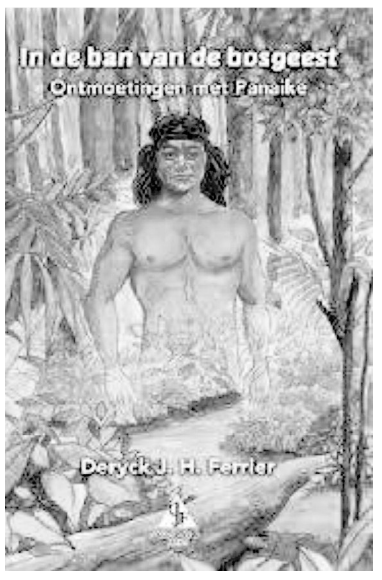

Ferrier, Derryck. In de ban van de bosgeest. Ontmoetingen met Panaike (2020) Paramaribo: Carlo Jad Fonds (ism met Ralicon).
ISBN 978-99914-57-40-6

Ferrier vat het zelf samen in een korte filosofische beschouwing (p. 219).

Voor de natuur vormen herinneringen de basiselementen voor de verdere verrijking van de menselijke geest. Het verrijkingsproces leidt met het verstrijken van de jaren geleidelijk aan ook tot het verslijten van frustratie en verdriet en de vervanging daarvan door dankbaarheid en vreugde om de schoonheid en de onschatbare waarde van de herinneringen waarmee men in de geest met de anderen voorgoed verbonden blijft. Met die gerijpte herinneringen schept de natuur omstandigheden voor een tijdelijke terugkeer naar momenten uit het verleden, die voor leden van een door de natuur beklonken geestelijke broederschap dan ook niet meer leidt tot droeve nostalgie, maar eerder naar een altijd vreugdevolle en vaak diepzinniger herbeleving van vrolijke momenten en spannende belevenissen die in de loop der tijden in dit broederschap.

Mal: een natuur waarover eenieder zou willen dromen

Bij fantasy boeken denk je misschien gelijk aan *Harry Potter* of *Lord of the Rings* maar dit genre heeft nog zoveel meer werelden en karakters om verliefd op te worden. Dat bewijst Harman Nielsen met zijn nieuwe boek *Mal*. Fantasy boeken verhalen over magie, weerwolven, engelen, vampiers, draken of elfen enzovoorts. Maar het fantasy genre is heel breed. Er zijn veel sub-genres zoals epische fantasy boeken (*In de ban van de Ring* van J. R. Tolkien), urban fantasy (*Rode letters* van Anne Bishop), dark (gothic) fantasy (*De donkere toren* van Stephen King), erotische fantasy (*Middernacht* van Lara Adrian), jeugd fantasy (*Harry Potter* van J.K. Rowling) enz.

de blauwe vlinder
de kleur van een bananenboom
in de vroege ochtenddauw
het heetst van de middag roept
hen naar binnen
geuren van planten, een blos bij
een niet verwachte bloemenhulde
kleurt haar gelaat donkerder

dit is mijn nooit vergeten land

een meisje zingt , ik gaf haar mijn
oor. zie de blauwe vlinders diep in
de jungle (wonderschoon)
hoor hoe een oude man zijn verhalen
begint, bij aanvang van de avond
de verhalen zijn oud en bekend

genieten van een bami en bier

de bries die de klamme huid verkoelt
komt van de Surinamerivier
lui in een hangmat, snelt de nacht
voorbij. wat een tijd

soms sluipt weemoed even binnen

Fairouz

Bij In de Knipscheer is in 2018 de novelle ‘Mal’ verschenen. Een psychologische fantasy van de schrijver-filosoof Harman Nielsen. Hij publiceerde eerder een zevendelige reeks fantasy boeken met als titel *Het verscholen volk*. In 2017 sloot hij deze reeks af. De hoofdpersoon in ‘Mal’ is een creools meisje met een Hindoestaanse naam Nirmala. Echter, zo wil zij niet worden genoemd. Dit meisje is nog jong, zestien jaar, en eenzaam. Eenzelvig dat ze is, probeert zij eenieder te mijden als ze naar school gaat, of naar huis. Echter, ze is rijk aan fantasie en dus leeft ze in haar eigen wereld. Op een dag gaat ze van school naar huis. Het is slecht weer. Wat komt ze tegen? U kunt het haast wel fantaseren: een wolf! Deze wolf loopt met haar mee naar huis (flat) . Ze nemen de lift en op dat moment slaat de bliksem in en de lift komt stil te staan. Het is donker in de lift, maar op een of andere manier weet Mal uit de lift te komen. De manier waarop zij de lift opent en de tijd gedurende welke zij vertoeft in de lift, beschrijft Nielsen heel filmisch. Daar zit de kracht van zijn schrijfstijl. Hij weet de aandacht van de lezer te grijpen en deze vooral te behouden. Wanneer het Mal lukt uit de lift te komen, bevindt zij zich niet in haar flat maar in een eigenaardige wereld. Beeldend en gedetailleerd beschrijft de auteur deze fantasiewereld.

> ‘Licht, al is het vaag en heeft het een wonderlijk tanige kleur, stroomt de lift binnen terwijl de deur die Mal heeft geopend knerpend van haar wegdraait, zwaar en traag. Halverwege knerpt hij luider, waarna hij stokt (p.27).’

Ze ziet een pad dat met keien is geplaveid, met twee hoge bermen. Ze tuurt over de bermen en ze ziet

heuvels en een stad waar een witte muur omheen is gebouwd. De wolf en Mal lopen verder en komen bij een menigte aan die de stad in wil. Maar niet eenieder mag in de stad. Mal weet dat zij er ook niet in mag, dus zoekt ze een andere manier om toch binnen te komen. Op pagina 34 komt ze ergens aan. Ze weet niet eens hoe het komt of waar ze terecht is gekomen. Ze neemt de omgeving op waarin ze zich bevindt. Let op de manier waarop de schrijver zijn fantasie de vrije loop laat gaan. Hij beschrijft de natuur fantasievol.

> ‘De hut staat in een kleine kom onder een heuveltop, aan het eind van een mossige kleienweg, die tussen steile bermen kennelijk naar een dal leidt. Voor hen uit ziet Mal een tiental andere hoogten, waarachter een bergmassief oprijst als een dam die dit golvende land afsluit. Over alles welft zich een hemel vol drijvende wolken die, zoals herfstbladeren, elk een andere kleur bruin hebben. Een eind rechts van haar zwemmen ze naar geel of goud; daar valt er licht tussendoor in brede honingkleurige banen, die iets korreligs hebben. Zelfs hier zullen dat wel de stralen van een ondergaande zon zijn. Bij de berghellingen raken ze richels grijze witte rots. Op de heuvels strijken ze over verspreide bosjes, waarin bomen korte kromme stammen hebben en even kromme takken, die teer groen loof dragen. Nog lager ligt verlaten ruig grasland, maar Mal vindt de leegte in die schemerige dalen onbehaaglijk en richt haar blik weer op de rotsrichels. Aan de voet ervan, dichterbij dan ze eerst dacht, staat in een lange halve boog voor een kloof de hoge witte muur die ze al eerder opmerkte. Hoe groot de stad is die erachter ligt, laat zich niet raden.’

Er gebeuren vreemde dingen in het verhaal. Deze worden in de tekst gecursiveerd verteld. Hierdoor krijgt de lezer meer informatie over het verloop van de novelle. Aandachtig lezen is vereist, meegaan in het verhaal, en niet stilstaan bij wat wel of niet mogelijk is, is een goede tip. Harman Nielsen heeft mijn interesse gewekt om ook zijn zevendelige reeks *Het verscholen volk*, die ook bij In de Knipscheer is verschenen, te lezen.
[Jerry Dewnarain]

Harman Nielsen, Mal. Haarlem:
In de Knipscheer. 2018. ISBN 978 90 6265 990 6.

Van de redactie

Het boek van Ferrier lag al bijna een decennium op de plank en nu is het eindelijk gepubliceerd. In een tijd dat het meer dan ooit noodzakelijk is. Praten over Moeder Aarde is urgent, zeker hier omdat we zien dat binnen het politieke bestel weggekeken wordt voor de vernietiging van ons bos. Zoals President Trump van Amerika de klimaatcrisis ontkende (en daaraan gepaard de waarschuwingen van vele wetenschappers negeerde) zo is er ook hier geen stante pede beleid om ontwikkelingen die schadelijk zijn voor de natuur (en dientengevolge ook van de mens) rigoureus aan te pakken. Noch bij de vorige regering en (nog) niet bij het huidige bewind. Boskap kan - indien met de juiste instelling aangepakt- een rijke bron van inkomsten zijn voor ons land. Het Ceswo van Ferrier had in de jaren 70 al de juiste methodiek voor de inventarisatie van bomen in het kapgebied en als het huidige Sustainable Forestry Information System Suriname (zie website van de SBB) juist wordt doorgevoerd, kan de boskap op een manier gebeuren die de natuur niet vernietigt en geen gapende open plekken achterlaat op een satellietfoto. Het boek van Ferrier kan zeker worden aanbevolen aan Stanley Betterson, schrijver van het winnende ‘Een jager verdween’ van de Donnerverhalenwedstrijd en nieuwbenoemde directeur van de Stichting Bosbeheer en Bostoezicht. De kaalkap moet worden gestopt en de export van rondhout gereguleerd. In het bos kunnen jagers verdwijnen, maar het kan ook veel opleveren voor Suriname.
In het boek ‘Mal’, uitgegeven door In de Knipscheer, speelt de relatie mens- natuur ook een grote rol. Een jong meisje beleeft vreemde avonturen met een wolf.

Literair, nr.1595, jrg. 35 **Redactie:** Jerry Dewnarain | Hilde Neus **Eindredactie:** Leatitia Seymonson **Bijdrage deze week:** Hilde Neus, Jerry Dewnarain